

УДК: 338.48 + 330.322.3

**Іванов А.М., доцент кафедри,
університет «Україна», м. Миколаїв**

ОСНОВИ РОЗРОБКИ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Анотація

У статті розкривається проблема формування науково обґрунтованих основних засад розробки регіональних інвестиційних програм у туризмі. Аналізується мета, цілі, завдання, принципи, можливості, ресурси, організаційні заходи щодо її формування і реалізації.

Анотация

В статье раскрывается проблема формирования научно обоснованных основных положений разработки региональных инвестиционных программ в туризме. Анализируется цель, задания, принципы, возможности, ресурсы, организационные мероприятия по ее формированию и реализации.

Summary

The article deals with the problem of the formation of scientifically grounded fundamentals of the working out of regional investment programs in the sphere of tourism. The aim, goals, tasks, principles, potential, resources, arrangements as for its formation and implementation are analyzed in the article.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, моніторинг, інвестиційна привабливість, інвестиційна програма.

Постановка проблеми. Зміна соціально-економічних умов господарювання визначає нові підходи до оцінки інвестиційного потенціалу регіонів. Це потребує аналізу, моніторингу та розробки шляхів вирішення проблем, пов'язаних з інвестиційною діяльністю всіх регіональних рівнів.

Економіка країни, куди вітчизняний інвестор практично не вкладає кошти у розвиток виробництва, не може бути привабливою для іноземного інвестора [1, с. 8].

Залучення іноземних інвестицій у туристичну галузь має здійснюватися з врахуванням цілей і завдань державних та регіональних програм розвитку туризму.

Основною метою Програми розвитку туризму в Миколаївській області має бути здійснення заходів, спрямованих на розвиток туристичної галузі шляхом створення сприятливих умов для залучення іноземних і вітчизняних інвестицій та кредитних коштів у розвиток матеріально-технічної бази, створення туристичного продукту, здатного максимально задовольнити потреби міжнародного і внутрішнього туризму з врахуванням природно-кліматичного, рекреаційного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу області, її етнографічних особливостей, як і в сусідніх Одеській та Херсонській областях.

Для реалізації поставлених практичних завдань необхідно науково обґрунтувати основні засади розробки регіональних інвестиційних програм у туризмі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язання даної проблеми започатковано вітчизняними вченими, а саме Д. Стеченком у роботах «Інноваційні форми регіонального розвитку» [1] та «Регіонологія туризму» [3], де обумовлюється необхідність прискорення розробки в країні наукової концепції інноваційно-інвестиційної політики регіонального розвитку [1, с. 12].

Питанням управління інвестиційною діяльністю в рекреаційно-туристичній сфері присвячено дослідження Й. Петровича та В. Гаврана.

Проблемам моніторингу інвестиційного клімату в соціально-демографічному розрізі присвячена стаття О. Пилинка [4, с. 85].

Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів розглянуті в дослідженні І. Бубенка [5, с. 80].

Невирішені частини загальної проблеми та мета статті. Отже, базуючись на розробках вчених, пропонуємо наше бачення вирішення проблеми формування науково обґрунтованих основних засад розробки регіональних інвестиційних програм у туризмі. Мета статті полягає у розробці та науковому обґрунтуванні основних засад створення регіональних інвестиційних програм у туризмі, спрямованих на забезпечення економічного та соціального розвитку регіонів з врахуванням раціонального використання їхнього потенціалу, відтворення місцевих ресурсів та охорони навколишнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Нові соціально-економічні умови господарювання спонукають до зміни підходів щодо оцінки інвестиційного потенціалу регіону.

Стратегія і практика формування та розвитку рекреаційно-оздоровчого туристичного комплексу повинні починатись із визначення місця і ролі рекреації в економічній структурі регіонів.

Регіональні інвестиційні програми в туризмі можуть розроблятися як самостійні концепції або як складові загальних програм соціально-економічного розвитку регіонів, включаючи показники інших інвестиційних програм.

Основою регіональних інвестиційних програм є інноваційно-інвестиційна політика регіону, яка враховує специфічні чинники. Сукупність інвестиційних проектів та організаційних заходів для залучення інвесторів, як вітчизняних, так і зарубіжних, у туристичну галузь є основою регіональних програм.

Науково обґрунтовані регіональні програми є інструментом посилення ролі регіонів в управлінні економікою та реалізації пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку регіону.

Включені до державної програми інвестиції будуть реалізуватись, а об'єкти будуватися в конкретних регіонах на певних територіях,

економічні інтереси яких слід враховувати повною мірою. Способами врахування цих інтересів можуть стати спільне пайове фінансування з державних і регіональних джерел, надання пільгових централізованих інвестиційних кредитів під гарантії місцевих банків.

Створення пільгового податкового режиму для інвесторів усіх форм власності, що вкладають капітал у проекти з регіональним пріоритетом, поліпшить інвестиційний клімат у регіоні, стимулюватиме вітчизняних і зарубіжних інвесторів [2, с. 1].

Стратегічною метою регіональної інвестиційної програми є підвищення рівня життя та соціального захисту населення регіону на основі активізації інвестиційної діяльності.

Виділяють два напрямки у виборі регіональної стратегії: продаж акцій діючих підприємств і залучення інвесторів у масштабні спільні проекти та визначення точок зростання економіки туризму, які можуть дати велику, але нерівномірну віддачу.

На основі прийнятої стратегії розробляється конкретна програма розвитку туризму в регіоні та її складова - інвестиційна програма.

Регіональні інвестиційні програми розвитку туризму повинні забезпечувати такі цілі: соціально-економічний розвиток регіону на базі раціонального використання його рекреаційно-туристичного потенціалу, відтворення місцевих ресурсів та охорони навколишнього середовища; підвищення технологічного та інформаційного рівня всіх сфер рекреаційно-туристичної діяльності для досягнення конкурентоспроможності продукту та послуг туристичних підприємницьких структур; комплексне розв'язання міжгалузевих науково-технічних та організаційно-управлінських проблем з метою активізації розвитку туризму; стратегічний розвиток туризму, сприяння створенню інноваційних форм його організації і управління [1, с. 19].

Основні завдання регіональної інвестиційної програми в туризмі, розв'язання яких має забезпечити досягнення основних її цілей, передбачають: обґрунтування стратегії перспективного розвитку території; опрацювання пріоритетних напрямків розвитку туризму в регіоні; визначення напрямів розвитку соціальної сфери регіону; оцінку наявного і перспективного ресурсного та інвестиційного потенціалу рекреаційно-оздоровчого туристського комплексу регіону; розробку заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості туристської інфраструктури; розробку пропозицій щодо створення високорентабельних туристських центрів на базі сучасних технологій світового туризму; визначення потреби регіону в інвестиціях для реалізації загальнодержавних інвестиційних програм (за рахунок коштів державного бюджету та позабюджетних фондів); відбір і включення до регіональної інвестиційної програми інвестиційних проектів, які мають здійснюватись за рахунок власних або залучених коштів підприємств туристичної галузі; розробка організаційних заходів щодо адміністративного, методичного та інформаційного забезпечення реалізації регіональної інвестиційної програми; визначення джерел фінансування інвестиційних проектів та організаційних заходів, яке здійснюється в рамках регіональної програми; визначення шляхів, джерел і форм надходження інвестицій, які забезпечують виконання інвестиційної програми соціально-економічного розвитку туризму в регіоні; розробку заходів щодо використання заощаджень населення, створення інвестиційних фондів і компаній, інших структур; розробку заходів щодо переорієнтації кредитно-інвестиційної діяльності місцевих комерційних банків на реальний сектор економіки - туризм.

Принципи програми. Визначені цілі та завдання базуються на таких принципах: комплексний економічний розвиток рекреаційно-туристичної сфери регіону; зростання темпів розвитку і доходів рекреаційного

господарства та підвищення рівня зайнятості населення; розвиток підприємництва та рекреаційного бізнесу; розширення масштабів природоохоронної діяльності з метою створення екологічної безпеки і найсприятливіших рекреаційних умов для відпочинку і лікування населення; реалізація великомасштабних заходів щодо відновлення, реставрації та збереження унікальних природних ландшафтів, пам'яток історії, культури, архітектури, відтворення звичаїв і традицій народу; одержання максимального прибутку від інвестиційної діяльності та забезпечення мінімальних інвестиційних ризиків; забезпечення фінансової стабільності і платоспроможності суб'єктів господарювання у процесі реалізації інвестиційних програм; додаткове залучення вільноконвертованої валюти за рахунок надання рекреаційно-оздоровчих послуг іноземним туристам, експорту окремих видів природно-рекреаційних ресурсів; апробація і більш активний розвиток нових форм міжнародної економічної співпраці, прискорена адаптація до умов міжнародного сервісу, прийомів і методів бізнесу в рекреаційній сфері.

Можливості регіональних інвестиційних програм. У регіональних інвестиційних програмах розвиток туризму оцінюється за такими показниками: оцінка і рівень використання рекреаційно-туристичного потенціалу; рівень розвитку соціально-туристичної інфраструктури регіону; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури; рівень розвитку ринкових відносин і комерційні структури рекреаційно-туристичного регіону; рівень криміногенних, екологічних, економічних та інших ринків [3, с. 21].

Організаційні заходи. Невід'ємною складовою частиною регіональної інвестиційної програми в туризмі мають бути організаційні заходи щодо її формування та реалізації, які включають такі елементи: фінансове забезпечення організаційних заходів регіональних спеціальних цільових програм та інвестиційних проєктів; інформування потенційних інвесторів,

а також місцеві органи влади й управління туризму і рекреації про стратегію, її засади і напрямки інвестицій; відбір проектів, які найбільш відповідають стратегії, цілям і завданням соціально-економічного розвитку регіону, опрацьовані із застосуванням сучасних методів проектного аналізу, забезпечують високий рівень окупності витрат, передбачають створення нових робочих місць і позитивні екологічні результати, а також порівняно низькі рівні ризику.

Організаційними заходами, що розробляються, забезпечується безпека підприємницької та інвестиційної діяльності інвесторів, «прозорість» обороту капіталу, адміністративна, економічна, науково-методична, інформаційна та інша підтримка інвесторів. Реалізація організаційних заходів та інвестиційних проектів, передбачених регіональною інвестиційною програмою, зумовлює важливі для регіону економічні, соціальні, екологічні та інші результати. З цією метою необхідно узагальнити кількість і якість отриманих раніше результатів щодо окупності інвестицій, оцінити існуючу підтримку вирішення проблеми, забезпечити належний контроль за раціональною організацією та якістю робіт на об'єктах рекреаційно-туристичних послуг.

Важливою складовою інвестиційного клімату в рекреаційно-туристичній сфері є реєстрація прав власності, включаючи права на нерухомість, земельні ділянки, цінні папери.

Велику перспективу для розгортання інвестиційної діяльності має стимулювання лізингових операцій у рекреаційно-туристичній сфері, формування механізму залучення іноземних інвестицій.

Одним з ефективних шляхів залучення іноземних інвестицій є створення спільних лікувально-оздоровчих та туристичних комплексів, високорентабельних туристських центрів на базі сучасних технологій світового туризму. Важливим є механізм реалізації пільг для інвесторів.

Аналізуючи привабливі інвестиційні проекти в галузі туризму Миколаївщини, ми їх згрупували в таблиці 1. Розрахунки інвестиційних надходжень від реалізації цих проектів наведено в таблиці 2.

Таблиця 1

**Найбільш привабливі інвестиційні проекти в туристичній сфері
Миколаївської області**

Проект 1: Реконструкція туристичного розважального центру «Козацька застава Бузького-Гардова Паланка»	
Назва проекту	Реконструкція розважального центру «Козацька застава Бугогардова паланка»
Назва підпр-ва	ТОВ «Плавні»
Адреса	Арбузинський район, смт. Костянтинівка, пров. Піонерський, 3
Сутність проекту	Послуги розважального та спортивного характеру. Художнє оформлення в стилі козацьких оборонних споруд XVI- XVIII ст.ст.; будівництво огорожі стилізованої під фортечні споруди; виконання пішохідних стежок з твердим гранітним покриттям; будівництво 4-х VIP-будинків; будівництво диско-бару; будівництво міні-зоопарку; створення музею каменяра; закупка обладнання для кафе і бару; закупка плавзасобів (катер, човни; водні велосипеди, плаваючі будинки); будівництво пірса; організація станції обслуговування плавзасобів туристів на човновій станції; оздоблення будівлі човнової станції; благоустрій пляжу; реконструкція спортивних майданчиків; будівництво асфальтних доріг і майданчиків
Рівень готовності	Налагоджене громадське харчування, послуги з розважальних видів спорту, рафтингу
Проект 2. Будівництво краєзнавчого туркомплексу	
Назва підпр-ва	ПСП „Едем”
Адреса	56400, Миколаївська обл., с. Богданівка
Сутність проекту	Будівництво меморіального комплексу жертвам голокосту в роки ВВв. Створення історичного та краєзнавчого музеїв. Будівництво краєзнавчого туристично-розважального комплексу з наданням екскурсійних, готельних, оздоровчих та інших послуг.
Рівень готовності	Виділена земельна ділянка та розпочато будівництво готелю. В наявності історичний матеріал (відеофільми, архівні документи, свідчення очевидців). На місці захоронення жертв єврейської національності в роки ВВв відкритий пам’ятний знак. Насаджений парк. Інститут археології АНУ проводить археологічні розкопки епохи бронзи.
Проект 3. Будівництво туркомплексу - парку «Легенди Бузького Гарду»	
Назва підпр-ва	ПП «Грицевич Богдан Григорович»
Адреса	55000 м. Южноукраїнськ вул. Комсомольська, буд 3, к. 113
Сутність проекту	Будівництво туристичного комплекс-парку «Легенди Бузького Гарду», туристичного селища на 100місць, з хостелом на 50місць
Рівень готовності	Розроблено інвестиційний проект
Проект 4. Комплексний розвиток території курорту Очаків	
Назва підпр-ва	ТОВ «Визит Альянс»
Адреса	54010, м. Миколаїв, вул. Морехідна, 14
Сутність проекту	Концепція розвитку рекреаційної зони передбачає створення єдиного курортного комплексу, цільове зонування території, створення сучасних курортних утворень, що включають комфортне житло, розвинуту мережу

	суспільно-комерційних об'єктів, сучасну інженерну та транспортну інфраструктуру, розвиток екскурсійних історичних та культурних об'єктів.
Рівень готовності	Розробка проекту
Проект 5. Реконструкція оздоровчого комплексу «Жемчужина»	
Назва підпр-ва	ТОВ «Визит Альянс»
Адреса	54010, м. Миколаїв, вул. Морехідна, 14
Сутність проекту	Будівництво на території ОК «Жемчужина» апартаментів, корпусів для сімейного відпочинку, зблокованих будинків, універсального розважального центру, медичного центру, спортивного комплексу, пункту обслуговування малих морських суден, реконструкція існуючих спальних корпусів шляхом добудови мансардних поверхів.
Рівень готовності	Введено в експлуатацію два спальні корпуси, реконструйовані чотири корпуси, створені об'єкти інфраструктури. Отриманий дозвіл на будівництво мансардних поверхів, розробляється проектна документація по інших об'єктах, зареєстрована база для стоянки маломірних (малих) суден.
Проект 6. Будівництво бази відпочинку «Кримка»	
Назва підпр-ва	ПП «Гончарук Василь Євстафійович»
Адреса	55200, Миколаївська область, Первомайський район с. Кримка
Сутність проекту	Розбудова туристично-розважального комплексу у вигляді міні-села з національним українським колоритом, селище на основі дерев'яного житлового будівництва. Комплекс розрахований на відпочинок 600 людей
Рівень готовності	Розроблено бізнес план

* - інформація управління економіки Миколаївської облдержадміністрації за 2010 рік

Таблиця 2

**Розрахунки інвестиційних проектів туристичної сфери
Миколаївської області**

Назва проекту	Загальний обсяг інвестицій, тис. дол. США			Термін окупності, років
	Всього	Власних коштів	Потреба в залученні коштів	
Реконструкція туристичного розважального центру «Козацька застава Буго-Гардова Паланка»	1500,0	500,0	1000,0	5
Будівництво краєзнавчого туркомплексу	1500,0	300,0	1000,0	10
Будівництво туркомплексу- парку «Легенди Бузького Гарду»	9200,0	200,0	9000,0	5
Комплексний розвиток території курорту Очаків	150000,0	50000,0	100000,0	9
Реконструкція оздоровчого комплексу «Жемчужина»	20000,0	7000,0	13000,0	9
Будівництво бази відпочинку «Кримка»	1200,0	200,0	1000,0	7

* - Дані власних розрахунків

Як бачимо з таблиці 2, інвестуючи 6 об'єктів туризму, підприємці Миколаївщини можуть за 5- 9 років окупити вкладені інвестиції та отримати прибутки в десятки разів більші. Проекти, запропоновані для

інвестування, є всі 100% приватної форми власності. Від їх впровадження в життя можна мати не тільки доходи в грошовому еквіваленті, а й підвищення рівня зайнятості населення, розвиток інфраструктури, в цілому – підвищення добробуту населення Миколаївської області. Ці проекти є невеликими за обсягами інвестицій. До інвестування слід залучити цілі рекреаційні території – затоку Бейкуш (розвиток грязелікування), Кінбурнську косу (розвиток оздоровчої рекреації), Коблевсько-Рибаківську рекреаційну зону (розвиток великого спектру туризму) і т.д.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, формування регіональних інвестиційних програм у туризмі повинно здійснюватися з врахуванням таких вимог: спрямування інвестицій на розгортання новітніх наукомістких високотехнологічних методів рекреації і туризму, створення сучасної ринкової інфраструктури туризму, спільних підприємств з їхньою подальшою експансією на туристичні ринки за межами України.

Список використаних джерел:

1. Стеченко Д. М. Інноваційні форми регіонального розвитку / Д. М. Стеченко - К.: Вища школа, 2002. – 432 с. – (Навчальний посібник).
2. Державна програма розвитку туризму в Україні до 2010 року. Правове регулювання туристичної діяльності. - К.: Юрінком, 2002. – 42 с. (Нормативний правовий документ).
3. Стеченко Д. М. Регіонологія туризму / Д. М. Стеченко, А. О. Сабодаш. - К.: КУТЕП, 2004. – 345 с. (Науково-методичне видання).
4. Пилинок О. Інвестиційна привабливість регіонів України: соціально-демографічний аспект / О. Пилинок // Економіка України. - 2002. - № 12. – С. 135.
5. Бубенко І. Про методи оцінки ефективності інвестиційних проектів / І. Бубенко // Економіка України. - 2002. - № 12. – С. 123.